

مؤلفه ها و شاخص های زندگی به سبک منتظرانه بر اساس آیات و روایات

علی رحمانی

کارشناس الهیات و دبیر آموزش و پرورش شهرستان گچساران

نام و نشانی ایمیل نویسنده مسئول:

علی رحمانی

rahmaniali7682@gmail.com

چکیده

هدف: در قرن بیست و یکم با توجه بحران‌های عصر غیبت و نفوذ سبک‌های زندگی غیر مهدوی و بعضاً ضد مهدوی، مهدویت و انتظار موعود به عنوان آموزه ای رفیع در بلندای فکر اسلامی و حقیقتی ژرف در عمق باورها و احساسات دینی بیش از پیش آن هم با نگاهی جدی و راهبردی مطرح است. بدون شک جامعه ی مهدوی در شرایطی شکل گرفته و پیروز می شود که خانواده های مسلمان آمادگی لازم برای ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف را داشته باشند لذا کارآمدترین ایده قابل طرح که بر محور انتظار حضرت مهدی(عج) موعود شکل گرفته «سبک زندگی منتظرانه» است.

روش: این نوشتار با روشی توصیفی- تحلیلی، یک بررسی کلی درباره سبک زندگی زمینه ساز ظهور حضرت مهدی (علیه السلام) را از طریق بررسی مدارک و شواهد، منابع و اسناد کتابخانه‌ای و اطلاعات شبکه‌ای اینترنتی انجام داده است. یافته‌ها: بر اساس آیات و روایات عقیده محوری، تکلیف محوری، دین محوری، عزت محوری، امام محوری، صالح محوری، الگو محوری و دانش محوری را می توان از شاخصه های سبک زندگی منتظرانه نام برد که این شاخص ها می تواند با تاثیرگذاری خود از طریق وجود حامی معنوی، وجود ناظر اخلاقی و دینی، بهره مندی از دعای خیر امام زمان (علیه السلام)، دفع بلاها و آفات، خوش بینی به آینده بشریت سبک و سیاق زندگی انسانها را به زمینه‌ای برای ظهور امام عصر تبدیل کنند.

کلمات کلیدی: امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف، سبک زندگی مهدوی، زمینه‌سازی ظهور، منتظر.

مقدمه

امروز دشمن برای سقوط و لرزش پایه‌های خانواده سبک زندگی غربی را رواج داده و رابطه مردم یک نوع رابطه غربی است. در حالی که در دین مقدس اسلام، هیچ بنایی محبوب تر از نهاد خانواده در نزد پروردگار نیست، خانواده کوچکترین نهاد اجتماعی است که حداقل با حضور دونفر تشکیل می‌شود اما از دیدگاه تربیتی و فرهنگ دینی، خانه و خانواده جهانی کوچک با فرهنگ، قوانین و نظام خاص خود هستند. بنابراین برای رسیدن به جامعه ای آرمانی و سبک زندگی مهدوی و ولایی لازم است با توجه به احادیث و روایات رسیده از سوی ائمه ی معصوم (علیهم السلام) هر کدام از ما وظیفه ی خود بدانیم که با این فرهنگ و قوانین خاص آشنا شده و نظام خاصی را بر سبک زندگی خود حاکم کنیم تا اینکه به هدف والای شیعه که تشکیل دولت کریمه ی امام زمان (عج) است دست یابیم. خیلی ها معتقدند یکی از مهم ترین ویژگی های دوران غیبت امام زمان (عج) وجود تعارضات و فتنه های فرهنگی، اخلاقی و دینی و رواج انواع مکاتب و باند های ضد اخلاقی است که نخستین ضربه را به خانواده می‌زنند و در نهایت به جامعه ی اسامی آسیب می‌رسانند. در این دوره ناهنجاری ها و قانون شکنی های دینی، بی حیایی و سنت شکنی ملی گسترش پیدا می‌کند و هویت فردی خانوادگی و اجتماعی مردم در معرض خطرات بسیاری قرار می‌گیرد [۱].

یکی از مهم ترین تکالیف امام عصر بر شیعیان که خود موجب ادای دیگر حقوق نیز می‌تواند باشد، ایجاد زمینه جهت ظهور امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف است. رهبر عزیزمان آیت الله خامنه ای (مد ظله العالی) در این زمینه می‌فرماید: «باید زمینه را آماده کنی، تا آن بزرگوار بتواند بیاید و در آن زمینه آماده اقدام بکند، از صفر که نمی‌شود شروع کرد! جامعه ای می‌تواند پذیرای مهدی موعود (ارواحنا فداه) باشد که در او آمادگی و قابلیت باشد و الا مثل انبیاء و اولیای طول تاریخ می‌شود، چه علتی داشت که بسیاری از انبیای بزرگ اولی العزم آمدند و نتوانستند دنیا را از بدی پاک و پیراسته کنند؟ چون زمینه ها آماده نبود... اگر امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در یک دنیای بدون آمادگی تشریف بیاورند، همان خواهد شد!...» [۲]. پس باید بگوییم که اگر آن چیزهایی که برای حضرت ناخوشایند و موجب غیبت حضرت علیه السلام هستند، از میان برداشته شود (ان شاء الله) زمینه هایی جهت ظهور ایشان فراهم شده و هر چه زودتر ظهور خواهند کرد. (ان شاء الله) که به نظر می‌رسد تنها راه جامع و مانع که بتوان با آن زمینه ظهور را آماده ساخت از طریق سبک و شیوه زندگی صحیح و درست بر اساس اصول قرآنی و انسانی است که تمام موارد اجتماعی و اخلاقی و فرهنگی را در نظر می‌گیرد.

۱- اهمیت و ضرورت بحث سبک زندگی منتظرانه

در عصر ارتباطات و عرضه محصولات مختلف از ملل گوناگون، فرهنگ‌ها و مکاتب نیز با بهره‌گیری از رسانه‌های جمعی، در ارائه و نفوذ در شیوه زندگی انسان‌ها سعی و مدل زندگی بر مبنای ارزش‌های خود را به جامعه جهانی عرضه می‌کنند [۳]. از یکسو دچار شدن به روزمرگی و از سویی تقلید کورکورانه سبک زندگی غربی (که هیچ تناسبی با سبک زندگی اسلامی ندارد) لزوم برنامه‌ریزی و پیاده‌سازی سبک زندگی اسلامی را دو چندان می‌کند. برای زندگی کردن نیازمند به بهترین و مطمئن ترین نقشه راه یا همان «سبک زندگی» هستیم. تهیه این نقشه راه نیز مستلزم دریافت ما از «هدف زندگی» و پاسخ ما به این سوال است؛ اینکه برای چه خلق شده ایم و در این گذر سریع و کوتاه عمر به دنبال چه می‌گردیم؛ و به بیان دیگر «مقصد» و «مقصد» ما از این زندگی چیست؟ چرا که اگر مقصد را نیابیم و یا به درستی تشخیص ندهیم، تمام رفتارها، کنش‌ها و واکنش‌های ما نوعی «حرکت دوار» و به مثابه حرکت «حمار طاحونه» خواهد بود؛ حرکتی که هیچ انسان عاقلی خواهان آن نیست. در یک کلام می‌توان مقصد مورد توافق همه انسان‌های حق جو را در این عبارت خلاصه نمود «نیل به همه زیبایی‌ها و کمالات، و دست یابی به "بهترین‌ها" برای همیشه.» که بی‌شک یگانه مصداق آن، جز «حضرت جانان» و کسب رضای او نخواهد بود؛ و بی‌تردید هر مقصدی غیر از آن، «سرابی» باطل و بی‌ارزش خواهد بود. اکنون اگر مقصد خدا باشد و مقصود، خداگون شدن؛ بهترین نقشه راه نیز همانست که او خود، برایمان ترسیم نموده است: «اسلام ناب»ی که اهل بیت(ع) تبیین کرده اند؛ کسانی که خود خداگونه‌های مجسم بر روی زمین و اسوه‌های انسان کامل اند. در یک کلام برترین سبک زندگی بر اساس مجموعه تعالیم دین و عمل به آنهاست. تعالیمی که هیچ عرصه از حیات زندگی انسان - پیش از تولد تا پس از مرگ - را از قلم نیانداخته و برای کوچکترین نیاز او نیز برنامه دارد [۴].

اگر زمینه سازی برای ظهور حضرت مهدی (علیه السلام) در اولویت اهداف زندگی انسان مسلمان شیعه مذهب قرار گیرد و با علم و معرفت نیز همراه باشد، علائق، گرایش‌ها و عملکرد فرد را تحت تاثیر قرار می‌دهد. در واقع این هدف مقدس، اهداف جزئی تر زندگی را دوباره تعریف می‌کند و بر این اساس سبک خاصی از زندگی شکل می‌گیرد. این سبک زندگی انسان منتظر و زمینه سازی برای ظهور حضرت مهدی (علیه السلام)، هویت خاصی به دیدگاه‌ها و گرایش‌ها و رفتارهای فرد می‌دهد. اگر سبک زندگی یک فرد منطبق بر آموزه‌های اسلام باشد، این دیدگاه شیعی درباره حضرت حجت (عجل الله تعالی فرجه) و زمینه سازی برای ظهور ایشان مانند نخ تسبیحی همه

اجزای زندگی مؤمنانه آن فرد را به هم متصل می کند و به آن جهت می دهد. اعتقاد و باور به امام زمان (عج) از نظر فردی، خانوادگی و اجتماعی دارای تأثیرات مثبت فراوانی است که شناخت این آثار در جهت تقویت مبانی والای انسانی در محیط خانواده و جامعه بسیار تأثیرگذار خواهد بود.^۱ با توجه به این که انسان، در بحران های عصر غیبت و نفوذ سبک های زندگی غیر مهدوی و بعضاً ضد مهدوی هویت انسانی خویش را از دست داده براساس روایات آمده که حتماً به امام مهدی (عج) استعانت داشته و ایشان را الگوی خود قرار دهید. چنان که امام صادق (ع) به نقل از پیامبر گرامی اسلام (ص) می فرماید: «خوش به حال کسی که قائم اهل بیت (عج) ما را درک کند و او، قبل از قیام و انقلاب حضرت مهدی (عج) به ایشان اقتدا کند». بر این اساس در روایات به سیره حضرت مهدی (عج) سفارش شده تا مورد توجه قرار گیرد و به برنامه های حضرت مهدی (عج) برای اصلاح جامعه و فرد و خانواده تأکید فراوان شده است که می تواند در شکل گیری سبک زندگی کمک شایانی بکند. پس یک منتظر واقعی کسی است که خواسته های امام زمان را در زمان غیبت تحقق می دهد و با تنظیم عمل و رفتار خود با رفتار امام زمان انتظار خود را نشان می دهد. بدون شک جامعه ی مهدوی در شرایطی شکل گرفته و پیروز می شود که خانواده های مسلمان آمادگی لازم برای ظهور امام زمان (عج) را داشته باشند. کدام کارها دل امام زمانمان را شاد می کند و چه چیزهایی موجبات ناراحتی و نارضایتی آن حضرت را به وجود می آورد؟ خانواده ی مهدوی به چه خانواده ای گفته می شود؟ ویژگی های این خانواده چیست؟ باید و نباید های سبک زندگی مهدوی چیست؟ راهکار مصون ماندن از آسیب های اجتماعی و فرهنگی در دوران آخرالزمان چیست؟ بنابراین مهم ترین پرسشی که در طرح سبک زندگی منتظرانه طرح می شود، چستی این شیوه از زندگی است که اساساً صحبت از سبک زندگی منتظرانه چه ضرورتی دارد؟ به این ترتیب لزوم ارائه الگویی مناسب برای زمینه سازی مردمی ظهور؛ بحث و بررسی درباره ماهیت سبک زندگی منتظرانه و ضرورت این سبک در زندگی امروز را اجتناب ناپذیر می سازد. این پژوهش توانسته تا حدی چگونگی سبک مهدی زیستی و راههای اجرایی آن را در زندگی یک منتظر واقعی با استفاده از منابع دست اول دینی ترسیم نماید.

۲- ماهیت سبک زندگی منتظرانه

اصطلاح سبک زندگی^۲ اولین بار از سوی روان شناسی به نام آلفرد آدلر^۳ در سال ۱۹۲۹ ابداع و بکار گرفته شد. اما این سبک زندگی، تابع تفسیر ما از زندگی است. هر هدفی که ما برای زندگی معین کنیم، برای خودمان ترسیم کنیم، به طور طبیعی، متناسب با خود، یک سبک زندگی به ما پیشنهاد می شود. یک نقطه اصلی وجود دارد و آن، ایمان است. یک هدفی را باید ترسیم کنیم - هدف زندگی را - به آن ایمان پیدا کنیم. بدون ایمان، پیشرفت در این بخش ها امکان پذیر نیست؛ کار درست انجام نمی گیرد. حالا آن چیزی که به آن ایمان داریم، می تواند لیبرالیسم باشد، می تواند کاپیتالیسم باشد، می تواند کمونیسم باشد، می تواند فاشیسم باشد، می تواند هم توحید ناب باشد؛ بالاخره به یک چیزی باید ایمان داشت، اعتقاد داشت، به دنبال این ایمان و اعتقاد پیش رفت... بر اساس این ایمان، سبک زندگی انتخاب خواهد شد [۴].

مطابق بسیاری از آیات قرآن کریم و روایات فراوانی که از ائمه معصومین (علیهم السلام) رسیده است بشر در طول دوران زندگی فردی و اجتماعی خود، مرهون نعمت انتظار است، و اگر از حالت انتظار خارج شود و آمیدی به آینده نداشته باشد، زندگی برایش مفهومی نخواهد داشت. آنچه انسان را به زندگی امیدوار می سازد و نگرانی ها و ناراحتی ها را برای او آسان می نماید، انتظار و امید به آینده است. آدمی در پرتو همین انتظار، رنج ها و گرفتاری ها را تحمل می کند و با کشتی امید و آرزو در دریای متلاطم و طوفان زای زندگی به سیر خود ادامه می دهد. بنابراین، اگر امید از انسان گرفته شود و انتظار از جامعه رخت بربندد، ادامه حیات و زندگی برای بشر، بی روح و بی لذت و بی معنا خواهد بود، این انتظار است که به زندگی صفا و جلا می بخشد و زندگی را برای آدمی لذت بخش می کند و او را به حرکت و جنبش و امید می دارد و دلش را به ادامه زندگی، علاقه مند می سازد. نکته قابل توجه این است که بر هر فرد مسلمان و هر کس که بخواهد با روح تعالیم متعالی اسلام و حقیقت برنامه های تربیتی این مکتب انسان ساز آشنا شود، قبل از هر چیز، درک صحیح و شناخت درست مفاهیم واقعی واژه ها و اصطلاحات اسلامی لازم و ضروری است. یکی از واژه هایی که باید با تأمل و دقت زیاد به آن پرداخته شود واژه انتظار است که مربوط به ظهور آخرین حجت خداوند و مصلح آخرالزمان حضرت مهدی (علیه السلام) است.^۴

به این ترتیب اگر ایمان به ظهور حضرت مهدی (علیه السلام) در اولویت اهداف زندگی انسان مسلمان قرار گیرد و با علم و معرفت نیز همراه باشد، علائق، گرایش ها و عملکرد فرد را تحت تأثیر قرار می دهد. در واقع این هدف مقدس، اهداف جزئی تر زندگی را دوباره تعریف می کند و بر این اساس سبک خاصی از زندگی شکل می گیرد. در واقع سبک زندگی انسان منتظر، همه آن تکالیفی است که در

^۱ خبرگزاری بین المللی قرآن (ایکنا)

^۲ - Life Style

^۳ - Alfred Adler

^۴ - www.mouoode.ir/p=97

تعالیم دینی آمده است. بر اساس روایات: «فَإِنْ أَصْبَحْتُمْ يَوْمًا لَا تَرَوْنَ مِنْهُمْ أَحَدًا فَاسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَانظُرُوا السَّنَةَ الَّتِي كُنْتُمْ عَلَيْهَا فَاتَّبِعُوهَا» (اگر روزی هیچ کس از اولاد امام حسین (علیه السلام) را نبینید، از خداوند استعانت طلبید و به طریقه و سنتی که عمل می کردید، توجه نموده از آن پیروی نمایید) [۵].

بنابراین انتظار، همان تمامیت اسلام ناب محمدی است که در دوران غیبت به طور خاص، با انتظار امامی که غایب است، خودش را نشان می دهد. در واقع فرد منتظر تکالیف دینی را با این نیت انجام می دهد که در دوران غیبت نیز از امام خویش اطاعت کند و زمینه ظهور ایشان را فراهم کند. کاملاً روشن است که برای احراز شایستگی، یآوری و پا رکابی حضرت قائم چشم‌انتظاری صرف، کافی نیست؛ بلکه توفیق قرارگیری در زمره یاران حضرت به دارا بودن ویژگی‌ها و کارایی‌های برجسته‌ای نیاز دارد.

بنابراین در عصر غیبت امام مهدی باید به دنبال الگویی از سبک زندگی شیعی بود که بر باور داشت، مسئله انتظار و بازگشت امام مبتنی باشد. اعتقاد به حقانیت و مشروعیت امام مهدی و انتظار نخستین اصل و مبنای فکری شیعه در ارائه سبک زندگی شیعی است. بنابراین، با استخراج عناصر اصلی ایده مهدویت و پرورش الگوهایی مبتنی بر این اندیشه، می توان نحوه زیست شیعیان را تعیین کرد و نسلی را پرورش داد که اعتقاد به امامت و مهدویت از مؤلفه‌های اساسی فکر اوست و نه تنها در شعائر و مناسبات، بلکه در اهداف و آرمان‌های خود به سوی امام معصوم توجه و گرایش دارد و جهت زندگی خویش را به سمت انسان کامل معطوف می‌سازد [۶]. سبک زندگی منتظرانه عبارت است از: مجموعه رفتارهای برخاسته از اعتقاد به امام‌حی، حضرت حجت بن الحسن و انتظار دولت او در عصر غیبت که با هدف زمینه‌سازی حکومت مهدوی بر اساس تعالیم اسلامی با قرائت اهل‌بیت صورت می‌گیرد [۳].

بزرگ‌ترین فضیلت سبک زندگی منتظرانه آن است که خود مهدی منتظر نیز در زندگی، این رویکرد را برگزیده و بیش از هزار سال است که با چنین سبکی زندگی می‌کند؛ زیرا در ادعیه و زیارات حضرت بقیت الله که مرجعی برای آگاهی از خواسته‌های اوست ایشان را از طرفی مجاهد و از سویی منتظر ظهور خودشان معرفی می‌کنیم. به عنوان نمونه در ضمن بخشی از دعای منسوب به امام زمان در حال قنوت آمده است: «إِنَّا لِعُضْبِكَ غَاضِبُونَ وَإِنَّا عَلَى نَصْرِ الْحَقِّ مُتَعَصِّبُونَ وَإِلَى وَرُودِ أَمْرِكَ مُشْتَأِفُونَ وَإِلَيْنِجَازِ وَعْدِكَ مُرْتَقِبُونَ...»؛ به درستی ما به خاطر خشم تو خشم می‌گیریم و بر یاری حق تعصب می‌ورزیم و برای رسیدن فرمان تو مشتاقیم و منتظر برای برآوردن وعده تو و در انتظار فرا رسیدن عذابت بر دشمنان هستیم [۷]. بنابراین اگر بخواهیم از جنبه الگویی نیز به این امر بنگریم و به انسان کاملی که جانشین خدا و هادی انسان‌ها در زمین است تأسی بجویم، زندگی مطلوب و سعادت‌بخش در عصر غیبت، زندگی بر محور انتظار یا همان سبک زندگی منتظرانه یا سبک زندگی زمینه ساز خواهد بود. تنها سبک صحیح و مورد رضایت خدا و ائمه و به ویژه حضرت مهدی برای زندگی موفق است و به قول برخی پژوهشگران: این سبک زندگی شاید تنها شیوه زیست پیروان حضرت مهدی در عصر غیبت، بر اساس تعالیم اسلامی با قرائت اهل‌بیت باشد.

بر اساس تبیین واژگان دخیل در سبک زندگی منتظرانه و تعاریف اندیشمندان مختلف، معنای اصطلاحی و مورد نظر روایات در مورد سبک زندگی منتظرانه را می توان این گونه بیان کرد: «پاک شدن، پاک زیستن و دور ماندن از زشتی‌ها و آمادگی برای حرکتی مستمر و دائم، با تلاش و کوششی پی‌گیر و خستگی ناپذیر، توأم با آمادگی فردی و زمینه‌سازی اجتماعی برخاسته از اعتقاد به امام‌حی، و انتظار دولت او در عصر غیبت، با هدف زمینه‌سازی حکومت مهدوی که بر اساس منابع و تعالیم اصیل اسلامی صورت می‌گیرد».

۳- مؤلفه‌ها شاخصه‌های سبک زندگی منتظرانه

یکی از ویژگی‌های منتظران واقعی آنست که در دوران غیبت امامان معصوم و هادیان بشر، پیوسته در صدد شناخت و معرفی الگوی مناسب و معیار و ملاک اساسی در زندگی فردی و اجتماعی مخصوصاً شیوه زیستی دینی و ولایی می‌باشند. لذا بر این باوریم که در این عصر آخرالزمان الگو و نمونه‌ی سبک صحیح زندگی، که مورد تأیید و رضایت آن ذخیره الهی و زمینه ساز ظهور آن امام است "سبک زندگی منتظرانه" است. هرچند مجموع روایت‌های نقل شده از حضرت به دلیل غیبت خیلی نیست ولی در میان یکسری موضوعات، جزئیات بیشتری از تربیت و سبک زندگی مهدوی را نشان می‌دهند. در این بخش به صورت کلی به موضوعاتی اشاره می‌کنیم که هر کدام از زاویه‌ای، ویژگی‌هایی را که در آمادگی برای ظهور موثرند، روشن می‌سازند. بی شک این موارد می‌توانند اولویت‌های سبک زندگی منتظرانه را مشخص کنند که در ذیل به برخی از آنها اشاره می‌کنیم:

۴-۱- عقیده محوری

شناخت صحیح، دقیق و جامع نسبت به ذات و صفات الهی (خداشناسی)، هدفمندی خلقت و تمام اجزاء هستی (معادشناسی)، جایگاه انسان به عنوان خلیفه الله (نبوت و امام شناسی)، جامعیت دین و برنامه عملی و نیز موانع و دشمنان فرا روی انسان از جمله مسائلی

است که باید در سبک زندگی مهدوی به آن پرداخته شود. اصول دین را باید با تفحص و بررسی باور نمود لذا راهی کوتاه برای رسیدن به این مطلوب قرار داده شده و آن شناخت امام می باشد. شناخت امام خود زمینه ای است برای شناخت خداوند. امام حسین علیه السلام می فرماید: «ما خلق العباد الا ليعرفوا ... معرفة اهل كل زمان امامهم الذي يجب عليهم طاعته» [۸].

ای مردم بندگان را نیافرید مگر اینکه او را بشناسند [و شناخت خدا] اینست که اهل هر زمانی امام خویش را که باید از او فرمان برند بشناسند. در بیان دیگر روح خداپرستی در انسان به واسطه شناخت امام حاصل می شود. امام باقر علیه السلام فرمودند: «بنا عبد الله و بنا عرف الله و بنا وحد الله تبارک و تعالی» [۹]. ؛ به سبب ما خداوند عبادت می شود، به سبب ما خداوند شناخته می شود و به سبب ما خداوند به یگانگی پرستش می شود. پیامبر گرامی اسلام می فرماید: «من مات و لم يعرف امام زمانه مات میتة جاهلیه» [۱۰]. این حدیث اهمیت و فضیلت شناخت خلیفه الله را بیان می نماید و هرکس به این مقام راه یابد حتی اگر در ظاهر از درک مولایش محروم گردد ولی از مقام مؤمنان زمان ظهور کم نخواهد داشت؛ به طوریکه غیبت امام در نزد ایشان به منزله مشاهده می باشد. [۱۰].

۴-۲- تکلیف محوری

انسان پس از کسب شناخت صحیح، اعتقاد و ایمان به شناخته هایش در گام بعد وارد مرحله عمل می شود: «الا الذين آمنوا و عملوا الصالحات»^۵ البته این به آن معنا نیست که فرد بگوید من انگیزه یا شناخت کافی نیافته ام پس تا زمان حصول آن به تکالیف خود عمل نمی نمایم بلکه باید شخص تکالیف شرعی را انجام دهد و به منظور ارتقاء درجه خود نسبت به سایر جنبه ها تلاش جدی نماید. تکلیف مداری در زندگی اسلامی و به طور اخص در زندگی مهدوی فقط شامل مسئولیت پذیری فردی نمی شود و مسئولیت های اجتماعی را نیز در بر می گیرد. مقدمه رسیدن به جامعه آرمانی در اسلام ایجاد خانواده ای است که بر اساس معیارها و ارزشهای اسلامی تشکیل گردیده. چنین خانواده ای توانایی ایجاد نسل صالح و منتظر را خواهد داشت لذا اولین قدم در جهت مسئولیت پذیری و هدایتگری از خانواده آغاز می شود همانگونه که خداوند برای آغاز رسالت خاتم پیامبران به او دستور می دهد: «و انذر عشیرتک الاقربین»^۶. در جایی دیگر خداوند می فرماید: «یا ایها الذین آمنوا قوا انفسکم و اهلیکم نارا»^۷.

در تفسیر "نور الثقلین" آمده هنگامی که آیه فوق نازل شد فردی از پیامبر صلی الله علیه و آله پرسید که چگونه خانواده خود را از آتش حفظ کنم. حضرت فرمودند: آنها را به آنچه خدا امر کرده است امر کن و از آنچه خدا بازداشته نهی کن. اگر از تو اطاعت کردند از آتش دوزخ آنها را حفظ کرده ای و وظیفه خود را انجام داده ای. در خانواده مهدوی همه باید به مسئولیت خود عمل نمایند در عین حال به اوامر و نواهی خداوند پایبند باشند: «یا ایها الذین آمنوا اصبروا و صابروا و رابطوا و اتقوا لعلکم تفلحون»^۸. امام باقر در تفسیر این آیه فرمودند: ای کسانی که ایمان آورده اید بر انجام واجبات و عبادات بردبار باشید، در برابر دشمن شکیبا و خود را برای یاری امام آماده و مجهز نمایید. [۱۱].

۴-۳- دین محوری

یکی دیگر از شاخصه های زندگی منتظرانه حرکت اعضا بر محور دین و دستورات الهی است: «فی بیوت اذن الله ان ترفع و یذکر فیها بالغدو و الاصل»^۹؛ در خانه هایی که خدا رخصت داده آنجا رفعت باید و در آن ذکر و نام خدا برده شود. چنین خانواده ای توانایی تربیت نسلی مهذب و ولایتمدار خواهد داشت، افرادی که آشنایی با دستورات دینی را صدر امور زندگی خود قرار داده و در عمل دارای عزم راسخ و ثبات قدم می باشند. لذا از اوصاف یاران مهدی این است که: «رجال کان قلوبهم زبر الحديد لا یسوبها شک فی ذات الله» [۵، ج ۵۲، ص ۳۰۸]؛ مردانی اند که گویا دل‌هایشان همانند پاره های آهن است و هیچ شکی در ذات خداوند ندارند.

از دیگر نشانه های دین محوری در خانواده مهدوی، معیار کسب رضایت الهی است، هر کدام از اعضای خانواده نسبت به انجام تکالیف و رعایت حقوق دیگر اعضا توجه خاص می نمایند، و در عمل به وظیفه خود برای رسیدن به جایگاه رفیع مهدی یآوری از هیچ تلاشی فرو گذار

^۵ - عصر / ۳.

^۶ - شعرا / ۲۱۴.

^۷ - تحریم / ۶.

^۸ - آل عمران / ۲۰۰.

^۹ - نور / ۳۶.

نیستند. رعایت تقوا^{۱۰}، پایبندی به احکام و حدود الهی^{۱۱}، وفای به عهد^{۱۲}، صداقت، توبه، صبر و استقامت از دیگر ویژگی هایی است که لازمه اش تهذیب و وارستگی نفس از تمام رذایل اخلاقی است.

بنابراین منتظران حقیقی ظهور همواره برای ظهور مصلح جهان به ترویج مکارم اخلاقی و ارزشهای الهی در وجود خویش و جامعه جهانی می پردازند. بدینسان، انتظار موعود(عج) انتظاری سازنده، رشد آفرین و تزکیه بخش در عرصه فردی و اجتماعی می گردد. کسی که دوست دارد از اصحاب و یاران قیام کننده باشد باید که منتظر ظهور باشد و بر اساس ورع [پرهیزکاری و تقوای شدید] و اخلاق نیکو، رفتار نماید. پس اگر در این حالت مرگ او فرا رسد و قائم پس از او قیام نماید پاداش او همچون پاداش درک کنندگان آن حضرت خواهد بود. پس با جدیت تمام بکوشید و منتظر بمانید ای گروهی که مورد رحمت خداوند قرار گرفته اید [۵، ج ۵۲، ص ۱۴۰].

۴-۴- عزت محوری

از مهمترین شاخصه های زندگی منتظرانه مؤلفه "عزت مداری" است. خانواده ای که در مقابل ظلم استبداد سر تعظیم فرود نمی آورد، احساس ارزشمندی در وجود تک تک اعضا آن به چشم می خورد و می داند تمام عزت از آن خداوند است: «من کان یرید العزت فله العزة جميعاً»^{۱۳}.

دولت مهدوی نیز بر اساس عزت رقم می خورد: «اللهم انا نرغب اليك في دولة كريمه تعز به الاسلام و اهله»^{۱۴}؛ خدایا مشتاقانه درخواست می کنیم دولتی با شکوه، برانگیزی که در آن اسلام و اسلامیان را عزت بخشی. در دعای ندبه مولای خود را این گونه یاد می کنیم: «این معز الاولیاء»؛ کجاست کسی که دوستان را عزیز می نماید؟ این احساس از مجموع اندیشه ها، عواطف و تجربیات انسان در طول زندگی به دست می آید. لذا با تأسی از مولا و مقتدای خود حضرت حسین ابن علی علیهم السلام ندای "هیاهات منا الذلة" سر می دهند و اجازه سر سپردگی و بردگی به دشمنان دین و اعتقادشان نمی دهند.

امام علی علیه السلام در تفسیر آیه «و لا یخافون لومة لائم»؛ از ملامت هیچ ملامت کننده ای نمی هراسند» می فرمایند: «هم اصحاب القائم»^[۱۲]؛ ایشان همان یاوران قیام کننده اند.

امام صادق علیه السلام می فرماید: «المومن اعز من الجبل ان الجبل یستقل منه بالمعاول، و المومن لا یستقل من دینه شیء؛ مومن از کوه محکمتر و پر صلابت تر است چرا که کوه را با کلنگ ها ممکن است سوراخ کرد ولی چیزی از دین مومن هرگز کنده نمی شود.»^[۱۳] پس کارکرد چنین خانواده ای، تربیت و پرورش انسانهای عزتمند و مقاوم در برابر ناملایمات و نابرابریها می باشد.

۴-۵- امام محوری

اصلی ترین ویژگی سبک زندگی مهدوی است. امام محوری، یعنی زندگی ای که امام زمان(عج)، محور شکل گیری و ثبات و تعادل و محور آن است. بهترین راه تشکیل سبک زندگی با محوریت امام زمان این است که باید بدانیم که او شاهد و ناظر اعمال ماست؛ در این صورت باید خود را در محضر امام معصوم ببینیم و ادب حضور همیشه رعایت کنیم. ما به عنوان منتظران ظهور مصلح موعود، باید باور کنیم که امام مهدی(عج)، با وجود غیبت ظاهری، امام زنده و حاضر و شاهد بر اعمال ماست و آن حضرت مسوولیت هایی از ما می خواهد که باید به آنها عمل کنیم. معادله دشواری نیست؛ وقتی کسی سعی میکند کارهایی انجام بدهد تا رضایت آن حضرت را بدست بیاورد و از کارهایی پرهیز کند که ایشان را ناراحت میکند، در حقیقت به شیوه ای زندگی میکند که آن حضرت دوست دارد و می پسندد. در همین خصوص در کتاب «بحار الأنوار» به نقل از امام زمان نوشته شده: «هر یک از شما باید عملی را انجام دهد که سبب نزدیکی ما و جذب محبت ما گردد و باید دوری کند از کرداری که ما نسبت به آن ناخوشایند و خشمناکیم. پس چه بسا شخصی در لحظه ای توبه کند که دیگر به حال او سودی ندارد و نیز او را از عقاب و عذاب الهی نجات نمی بخشد.» بنابراین تا فرصت باقی است باید برای شروع زندگی به شیوه ای که رضایت خداوند متعال و آن حضرت را جلب میکند اقدام کنیم [۱۴].

^{۱۰} - و اتقوا الله لعلکم تفلحون، آل عمران / ۲۰۰.

^{۱۱} - و الحافظون لحدود الله، توبه / ۱۱۲.

^{۱۲} - و الذین یوفون بعهد الله و لا ینقضون میثاق، رعد / ۲۰.

^{۱۳} - توبه / ۱۱۲

^{۱۴} - دعای افتتاح

۴-۶- صالح محوری

یکی دیگر از مؤلفه‌های سبک زندگی مهدوی، داشتن زندگی صالحانه یعنی رفتار و گفتار پاک و با تقوا و عفاف و ورع است. به قول مشهور «منتظران مصلح خود، باید صالح باشند». این نوع نگاه به انتظار معنای اصلی سبک زندگی انسان منتظر را توصیف می‌کند. انتظار مطلوب در دین ما و انتظاری که مورد قبول و مؤثر است و برایش ثواب زیادی در نظر گرفته شده است، انتظاری است که همراه با عمل صالح، تقوا و اخلاق؛ یعنی صرف چشم به راه بودن و دعا کردن و درخواست ظهور منجی(ع) ثواب و اثر خاصی ندارد و گرنه کل بشر و ادیان دیگرهم، نوعی چشم انتظاری به ظهور را دارند اما چیزی که مطلوب دین ماست، انتظار است، انتظاری پویا، فعال و سازنده همراه با تهذیب نفس و اخلاق است. امام صادق(ع) در روایتی به روشنی به این مطلب تاکید کرده است که «هر کس می‌خواهد از اصحاب امام زمان(ع) به حساب آید باید منتظر باشد» اما انتظار چگونه است؟ منتظری که با ورع و محاسبه اخلاق عمل می‌کند، منتظر واقعی است و غیر از این، کسی نمی‌تواند منتظر واقعی باشد؛ یعنی دارای عمل صالح و اخلاق و معنویت باشد و صرف منتظر خالی بودن فایده‌ای ندارد. پس منتظران واقعی باید توجه کنند که نه تنها این عملشان یک عمل عبادی است بلکه عمل انسان آفرین و اخلاق آفرین است و عملی است که انسان را تهذیب و پیراسته از پلیدی‌ها می‌کند و او را در مسیر درست قرار می‌دهد [۱۴].

۴-۷- الگو محوری

از نیازهای تربیتی انسان در مسیر رشد و تکامل، نیاز به الگو و مدل برای الگوگیری و الگو برداری است. در همین راستا خانواده‌های امام زمانی، دارای برترین الگو و زیباترین مدل انسانی هستند. آنان از عظیم‌ترین پشتوانه تربیتی برخوردارند و با شناخت و تأسی به سیره عملی امام عصر(عج) از امکان رشد و ترقی بسیار بالائی برخوردارند. آنچه که امروزه برای جامعه دینی ما مطرح است به کارگیری باورهای دینی و پیروی واقعی از الگوهای رفتاری - اسلامی است. از آنجا که در منابع دینی حضرت مهدی به عنوان بهترین الگوی زندگی در دوران غیبت کبری مطرح شده و سیره و شخصیت معرفی شده ایشان در احادیث به عنوان یکی از بهترین منابع سبک دینی به شمار می‌رود، سیره حضرت مهدی(عج) در ابعاد گوناگونی همچون سیرت دینی، سیرت خلقی، سیرت عملی، سیرت انقلابی، سیرت تربیتی، سیرت مالی، سیرت اصلاحی و سیرت قضایی قابل بحث و بررسی است و خانواده‌های مهدی باور با الهام‌گیری از این سیره‌ها، به امام خویش اقتدا می‌کنند.

۴-۸- دانش محوری

از برترین کمالات یک انسان، دانش اندوزی و دانش پژوهی، دوستی علم و عالم، ترویج علم و تنظیم امور فردی و اجتماعی بر اساس مطالعات دقیق و علمی است. پیامبر اکرم(ص) در روایتی می‌فرماید: «أَعْذُ عَالِماً أَوْ مُتَعَلِّماً أَوْ مُسْتَمِعاً أَوْ مُحِبّاً لَهُمْ وَ لَا تُكُنِ الْخَامِسَ فَتَهْلِكَ» «هر بامداد، یا دانشمند یا دانش آموز یا گوش دهنده به علم و یا دوستدار ایشان (علم و علماء) باش و پنجمین کس مباش که هلاک می‌گردد.» [۵، ج ۱، ص ۱۹۵].

نقشه فرهنگی دوره ی طلایی حکومت مهدوی که نقطه ی اوج تکامل بشری است بر اساس عوامل تکاملی انسان، همچون وفور دانش، عقلانیت، خردورزی، محبت، عشق و... طراحی شده است. دوران حکومت امام زمان(ع) دوران انفجار علمی است، چنانچه امام صادق(ع) فرمودند: (الْعِلْمُ سَبْعَةٌ وَعِشْرُونَ حَرْفًا فَجَمِيعٌ مَا جَاءَتْ بِهِ الرُّسُلُ حَرْفَانِ فَلَمْ يَعْرِفِ النَّاسُ حَتَّى الْيَوْمِ غَيْرَ الْحَرْفَيْنِ فَإِذَا قَامَ قَائِمُنَا أُخْرَجَ الْخَمْسَةَ وَالْعِشْرِينَ حَرْفًا فَبَيَّنَّا فِي النَّاسِ وَ ضَمَّ إِلَيْهَا الْحَرْفَيْنِ حَتَّى يَبَيَّنَّا سَبْعَةً وَعِشْرِينَ حَرْفًا) [۵، ج ۵۲، ص ۳۳۶]. «علم و دانش، بیست و هفت حرف است و همه آنچه پیامبران آورده اند، تنها دو حرف آن است و مردم تا کنون جز با آن دو حرف (حرف های دیگر) آشنایی ندارند. و هنگامی که قائم ما قیام کند، بیست و پنج حرف دیگر را بیرون آورده، آن را بین مردم نشر و گسترش می‌دهد و آن دو حرف را نیز ضمیمه می‌کند و مجموع بیست و هفت حرف را در میان مردم منتشر می‌سازد.»

در کنار فرهنگ مهدویت یکی از رسالت‌های هر خانواده، علم اندوزی و تشویق یکدیگر به دانش پژوهی و ارتقای سطح علمی و تبدیل خانه به مکتب خانه و محیطی آکادمیک می‌باشد، چنانچه حضرت علی(ع) می‌فرماید: (مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِطَلَبِ الْعِلْمِ) «فرزندانتان را به علم آموزی امر کنید.» قرآن آموزی و آموختن سواد و کتابت، آموزش روایات معصومین(ع) نیز به فرزندان سفارش شده است بر همین اساس یکی از شاخصه های زندگی منتظرانه، علم اندوزی و تربیت فرزندان علم دوست و عالم دوست است [۱۵].

۴- آثار سبک زندگی مهدی محور در خانواده

اعتقاد و باور به امام زمان (علیه السلام) و معرفت و محبت ایشان از نظر فردی، خانوادگی و اجتماعی دارای تأثیرات مثبت فراوانی است که شناخت این آثار موجب افزایش دلبستگی و تشویق بیشتر در جهت تقویت مبانی ولایتی انسان در محیط خانواده و روابط خانوادگی و تربیت فرزندان خواهد شد. برخی از فوائد مهدی محوری در خانواده عبارت است از:

۵-۱- وجود حامی معنوی

فرد مهدوی باور و مهدی یاور به یک احساس زیبا می‌رسند و آن احساس نظارت مستقیم امام عصر (عج) بر زندگی و اعمال و رفتار و گفتار آنهاست. بر اساس عقائد دینی، ما امام را ناظر بر اعمال خود می‌دانیم. در یک خانواده امام زمانی، میان اعضاء از سلسله نیازهای انسان، نیاز به معنویت و نورانیت باطن است، در این راستا یکی از نیازها آدمی، نیاز به حامی معنوی، پدر روحانی و ارتباط ملکوتی با انسان های عرشی است. خانواده های مهدی باور به زیباترین شکل ممکن می‌توانند از وجود مقدس و نازنین امام مهدی (علیه السلام) به عنوان پدر معنوی و حامی روحانی خود بهره مند شوند. حضرت علی (علیه السلام) در توصیف شخصیت امام می‌فرماید: فالإمام...الأبُّ الشفیقُ مَفْرَعُ العِبَادِ فی الدَّوَاهِی... «امام پدری مهربان و پناهگاه بندگان در مصائب، سختی‌ها و گرفتاری‌هاست.» [۵، ج ۲۵، ص ۱۷۱]. حضرت صاحب (علیه السلام) در خطاب به شیخ مفید (ره) می‌فرماید: [إِنَّا غَیْرُ مَهْمَلِینَ لِمُرَاعَاتِکُمْ وَ لَا نَاسِینَ لِذِکْرِکُمْ] [۱۶، ج ۲، ص ۴۹۷]. «ما در رسیدگی و سرپرستی شما، کوتاهی و اهمال نکرده ایم و یاد شما را از خاطر نبرده ایم.»

۵-۲- وجود ناظر اخلاقی و دینی

در یک جامعه آرمانی و اسلامی، اصل (أَلَمْ یَعْلَمْ بَأَنَّ اللَّهَ یرِی^{۱۶}) کاربرد ویژه ای دارد. که باعث نگهداری خویشتن و مراقبت های ویژه فردی برای هر کسی می‌شود. در این میان، خانواده های مهدوی باور و مهدی یاور به یک احساس زیبایی دیگری نیز می‌رسند و آن احساس نظارت مستقیم امام عصر (علیه السلام) بر زندگی و اعمال و رفتار و گفتار آنهاست. بر اساس عقائد دینی، ما امام را ناظر بر اعمال خود می‌دانیم. قرآن کریم در این زمینه می‌فرماید: (وَ قُلْ اَعْمَلُوا فِی سَبِیْلِ اللَّهِ عَمَلِکُمْ وَ رِسْوَلُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ^{۱۷}) «بگو عمل کنید که خداوند و رسول او و مؤمنان (امامان) اعمال شما را می‌بینند.» در یک خانواده ی امام زمانی، میان اعضاء احساس این نظارت و عنایت حضرت، وجود دارد، لذا در انجام اعمال نیک و خیر با سرعت و شتاب افزون تری بر دیگران اقدام می‌کنند و به هنگام انجام معصیت و گناه خود را تحت نظر و کنترل محسوس حضرتش می‌بینند و از آن فاصله می‌گیرند. حضرت مهدی (علیه السلام) در نامه ای خطاب به شیخ مفید (ره) می‌فرماید: فَاِنَّا نَحِیطُ عِلْمًا بِأَبْنَائِکُمْ وَ لَا یَعْرُبُ عَنَّا شَیْءٌ مِّنْ اَخْبَارِکُمْ «ما بر اخبار و احوال شما آگاهیم و هیچ چیزی از اوضاع شما بر ما پوشیده نمی‌ماند.» [۱۶، ج ۲، ص ۴۹۷]. زیرا کسی که یقین حاصل کند که حضرتش شاهد و ناظر دائمی اعمال می‌باشد، خویشتن را همیشه در محضر او ببیند؛ چنین فردی هیچ گاه آلوده به معاصی و محرمات نمی‌شود و روز به روز بر فضائل و سجایای اخلاقی او افزوده می‌گردد و در مسیر سعادت و کمال قدم بر می‌دارد.

۵-۳- بهره مندی از دعای خیر امام زمان (علیه السلام)

یکی از درخواست های مهم و سازنده هر شیعه، بهره مندی از دعای خیر امام عصر (علیه السلام) می‌باشد، کسی که حجت زمان است و دعای او به درگاه خداوند متعال مستجاب می‌باشد. همواره به یاد آن حضرت بودن، دعا کردن برای تعجیل در فرج ایشان و حرکت در مسیر رضایت آن امام غایب، ما را مشمول دعا های خیر ایشان می‌کند. طلب دعای خیر و بهره مندی از دعای حجت خدا در روی زمین، آموزه ای است که فرهنگ اهل بیت (علیهم السلام) و لسان ادعیه به ما می‌آموزد. در دعای ندبه می‌خوانیم: وَهَبْ لَنَا رَافَتْهٗ وَ رَحْمَتَهٗ وَ دُعَاةُهِ وَ خَیْرَهٗ مَا نَنَالُ بِهٖ سَعَةً مِّنْ رَّحْمَتِکَ «به ما مهر و محبت و دعا و خیر او را عطا فرما تا به وسیله ی آن به رحمت (خاص) تو برسیم.» [۵، ج ۹۹، ص ۴۰۸]. امام زمان (علیه السلام) در نامه خود به شیخ مفید (ره) می‌فرماید: لِأَنَّنا مِنْ وَّرَاءِ حِفْظِهِم بِالِدُعَاءِ الَّذِی لَا یَحْجِبُ عَنِ مَلِکِ الْأَرْضِ وَ السَّمَاءِ فَلْتَظْمِنَنَّ بَذَلْکَ مِنْ أَوْلِیَائِنَا الْقُلُوبِ وَ لَیَبْتَئِقُوا بِالْکَفَایَهٗ مِنْهُ وَ ان رَاعَتْهُمُ الْخُطُوبُ «چرا که ما مؤمنان شایسته کردار را با نیاش و دعایی که از فرمانروای آسمان ها و زمین پوشیده نمی‌ماند، حفاظت و نگهداری می‌کنیم. بنابراین، قلبهای دوستان ما به دعای ما به بارگاه الهی، آرامش و اطمینان یابد و به کفایت آن آسوده خاطر باشند. گر چه درگیری های هراس انگیز، آنان را به دلهره افکند.» [۱۶، ج ۲، ص ۵۹۶].

^{۱۶} - علق / ۱۴، آیا «آدمی» ندانست که خداوند می‌بیند؟

^{۱۷} - توبه / ۱۰۵.

۵-۴- دفع بلاها و آفات

در خصوص دفع و مصونیت از بلاها و آفات، حتی بسیاری از خواص هم توجهی ندارند، زیرا از کمیت و کیفیت آنها بی خبرند. امام حسین (علیه السلام) در روز عرفه در مورد دفع خطرات و آفات از زندگی انسان ها می فرماید: (وَعَظَمَتِ الْاَوْكُ فَأَيُّ اُنْعَمِكَ يَا اَلِهِي اُحْصِي عَدْدًا اَوْ ذِكْرًا اَمْ اَيُّ عَطَاؤِكَ اَقْوَمٌ بِهَا شُكْرًا و هُمَا يَا رَبِّ اَكْثَرُ مِنْ اَنْ يُحْصِيَهَا الْعَادُونَ اَوْ يَبْلُغَ عِلْمًا بِهَا الْحَافِظُونَ ثُمَّ مَاصْرَفَتْ وَ دَرَأَتْ عَنِّي اَللّٰهُمَّ مِنَ الضَّرِّ وَ الضَّرَّاءِ اَكْثَرَ مِمَّا ظَهَرَ لِي مِنَ الْعَافِيَةِ وَ السَّرَّاءِ...) «و نعمت هایت بزرگ است پروردگارا! کدامین یک از نعمتهایت به ذکر و شمارش درآید؟ کدامین یک از عطایای تو را به شکرش قیام توان کرد؟ در حالی که نعمت ها و عطایایت بیش از آن است که شمارشگران از عهده ی شمارش آنها بر آیند یا حافظان به آن دانا شوند. بار پروردگارا! آن رنج ها و زیان ها را که از من به لطفت دفع کرده ای بیش از آن نعمت و عافیتی است که برایم آشکار شده است.»

بر اساس این دعا معلوم می گردد یکی از الطاف خفیه ی الهی بر مؤمنان دفع بلاها و آسیب هاست، همچنین یکی از آثار وجودی امام عصر (علیه السلام) برای ما دفع ضرر و زیان و آسیب ها و بلاها می باشد در این خصوص خانواده های مهدوی، به خاطر ارتباط بیشتر با امام زمان (علیه السلام) مورد عنایت ویژه آن حضرت قرار می گیرند و همه ی خطرات زمینی و آسمانی با دعای خاص امام زمان (علیه السلام) از ایشان مرتفع می گردد. حضرت ولی عصر (علیه السلام) در همین زمینه می فرماید:

«إِنَّا غَيْرُ مَهْمَلِينَ لِمُرَاعَاتِكُمْ وَ لَا نَاسِيْنَ لِذِكْرِكُمْ وَ لَوْلَا ذَلِكَ لَنَزَلَ بِكُمْ الْاَلَوَاءُ وَ اصْطَلَمَكُمُ الْاَعْدَاءُ» ما در رعایت حال شما کوتاهی نمی کنیم و یاد شما را از خاطر نبرده ایم و اگر جز این بود از هر سو گرفتاری به شما رو می آورد و دشمنانتان، شما را از میان می بردند. [۵، ج ۵۳، ص ۱۷۴]. همچنین در کلامی دیگر امام زمان (علیه السلام) در مقام معرفی برکات وجودی خود فرموده اند: (أَنَا خَاتَمُ الْأَوْصِيَاءِ وَ بِي يَدْفَعُ اللَّهُ الْبَلَاءَ عَنِ أَهْلِ وَ شِيَعَتِي) «من آخرین جانشین پیامبر خدا (ص) هستم و خدای تعالی به [سبب وجود] من بلاها را از خاندان و شیعیانم دور می کند.» [۱۰، ج ۲، ص ۱۷۱].

۵-۵- خوش بینی به آینده بشریت

انسان منتظر به آینده ای درخشان امیدوار و خوش بین است. هر قدر در دنیا مفاصد بیشتر شود و دنیای به اصطلاح متمدن، جهان بشریت را به سوی توحش و بربریت پیش ببرد و از کارهای عقلانی و منطقی فاصله بگیرند و خشم و شهوت را بر عقل چیره سازد، باز موضوع انتظار نقطه امیدی است که بعد از این همه جهل و غفلت و نادانی و ظلمت و یأس و نگرانی، فروغی روشنی بخش را نوید می دهد که در آینده نه چندان دور جهان به نور کمال و معنویت روشن خواهد شد. انسان در پس پرده های متعدد فریب و مکر و خدعه به فطرت خود توجه دارد. او در حال عادی که به خود می آید، از ظلم و فساد و بی بند و باری متنفر است. هنگامی که سخن از انتظاری نوید بخش و امید آفرین مطرح می گردد، انسان خسته از این همه ظلم و ستم و دروغ و مکر و ربا، با خود زمزمه می کند که آیا می شود چنین روزی برسد که این همه مشکلات حل گردد و با خود نجوا می کند:

سینه مالامال درد است ای دریغا مرهمی دل زتنهایی به جان آمد خدایا همدمی

آن گاه آیات وحی به او مژده می دهد که بلی: وَ لَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ اَنْ الْاَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ^{۱۸} «در زبور بعد از ذکر (تورات) نوشتیم: بندگان شایسته ام [در آینده] وارث حکومت زمین خواهند شد» این خوش بینی بر گرفته از کلام وحی، انسانهای منتظر را به خودسازی و حرکت به سوی کمال معنوی و فرهنگی سوق می دهد.

۵- نتیجه گیری

در حقیقت یکی از بدترین حملات و تخریب ها در دوره غیبت متوجه شیوه و سبک زندگی مردم بویژه مسلمانان و دوره کردن آنان از هویت و فطرت انسانی است زیرا آن ها تلاش می کنند با ایجاد نسل های آلوده و غیر قانونی از طریق ترویج شهوت پرستی، خطاکاری و استحاله فرهنگی میان زن و مرد مسلمان رسوخ کرده و سبک و سیاق زندگی و در رأس آن نظام خانواده اسلامی را از اساس ویران کنند. غالب راه هایی که برای رهایی از این وضعیت پیشنهاد می شود، به ناکجا آباد ختم شود و حتی درمان هایی که برای ارواح خسته و دل های منزجر انسان امروز پیشنهاد می شود کارگشا نیست، این بحران ها و بین بست ها، زمینه ساز بازگشت به راهی است که زمانی انسان ها از پذیرش آن سرباز زدند. در چنین شرایطی است که مهدویت هر چند مربوط به زمان آینده است، اما امروز جامعه و فردای زندگی ما را در بر گرفته و در واقع مهدویت چراغ روشن راه آینده ما است. راهی که خداوند برای نجات انسان فراهم آورده و در پیش پای انسان امروز قرار داده، بهترین و مطمئن ترین راه نجات محسوب می شود. زیرا انتظار و مهدویت، خطر ورود به بیراهه ها و سردر آوردن از مدل های غیر توحیدی و توهمی را خنثی می کند و همواره چونان چراغی در مسیر، هم راه نشان می دهد و هم از بیراهه بر حذر می دارد. بنابراین انسان می تواند با تمسک به مهدویت، به عمق و ژرفای دین دست پیدا کند و سبک زندگی مناسبی که برگرفته از الگوی جامعه مهدوی و در راستای رسیدن به جامعه موعود و آرمانی که همان سبک زندگی منتظرانه است، داشته باشد؛ بر اساس سبک زندگی مهدوی، مسلمان ولایی باید در چنین موقعیتی، آسیب ها و آفت های این دوران را بشناسد و این آفت ها را به درستی تشخیص دهد تا به این طریق بتواند از آنها دوری کرده و اساس سبک و شیوه زندگی خود را مطابق با منابع و روایات اسلام و شاخصه های یک زندگی انسان منتظر از جمله دین محوری، عزت محوری، عدالت محوری، صالح محوری، امام محوری،... حفظ کند تا بدین ترتیب فرهنگ انتظار به جای فرهنگ ابتدال رواج پیدا کرده و جامعه از انواع تهاجمات و آسیب ها در امان بوده تا زمینه ظهور و تشکیل حکومتی که خداوند به صالحان^{۱۹} در پرتو رهبری امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در قرآن داده است مهیا گردد. در واقع باید کمی جدی تر در سبک زندگی خود بازنگری داشته باشیم این رویکرد مستلزم آن است که با امام حیّ و حاضر تجدید عهد کنیم، خواسته های آن حضرت را که در واقع بر خواسته های خداوند مبتنی است نصب العین زندگی سازیم و برای تحقق آن، مجاهدت کنیم. به این نکته نیز باید توجه کرد که اتخاذ این رویه، مستلزم داشتن هدفی متعالی در زندگی است که محور این هدف، زمینه سازی برای ظهور امام عصر است. هر چند ترویج تفکر زمینه سازی ظهور از راه گسترش ظلم و فساد، توقیت (تعیین وقت برای ظهور)، تطبیق برخی از حوادث بر آن، طرح مباحث غیر ضروری، استعجال، مدعیان دروغین مهدویت، ملاقات گرایی، نمادگرایی افراطی، روابط اجتماعی ناسالم، کم فروغ شدن عواطف انسانی، شیوع ناهنجاری های رفتاری، ابهام در آثار روانی مهدویت و انتظار منجی بدون تلاش برای ایجاد تغییر و اصلاح در جامعه را مهم ترین چالش های پیش روی فرهنگ انتظار و جامعه منتظر برشمرد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

^{۱۹} - أَنْ الْأَرْضَ يَرْثُهَا عِبَادِي الصَّالِحُونَ ، انبیاء / آیه ۱۵۰.

منابع و مراجع

- [۱] قرآن
- [۲] نهج البلاغه
- [۳] نیلی پور، مهدی (۱۳۹۴). نشریه خانوادگی، فرهنگی، اعتقادی نسیم، سال ششم، شماره ۶۳، خرداد ماه ۱۳۹۴.
- [۴] اسحاقی، حسین (۱۳۷۶). سپیده امید، ص ۱۰۲؛ به نقل از سخنرانی رهبر انقلاب، ۱۳۷۶.
- [۵] ملایی، حسن (۱۳۹۳). کاوشی مفهوم شناسانه در سبک زندگی منتظرانه، انتظار موعود، دوره ۱۴، شماره ۴۴، صفحه: ۶۳-۸۸.
- [6] <http://www.hawzah.net/fa/Magazine/View/5211/7593/94779>
- [۷] مجلسی، محمدباقر (۱۴۰۳ق). بحار الانوار، جلد ۵۱ و ۵۲ و ۵۳، بیروت، مؤسسه الوفاء.
- [۸] موسوی گیلانی، سید رضی (بهار ۱۳۹۳). چیستی و چرایی سبک زندگی و نسبت آن با دین و مهدویت، فصلنامه علمی پژوهشی مشرق موعود. قم، مؤسسه آینده روشن. ش ۲۵.
- [۹] الحسنی، سید بن طاووس، (۱۴۱۱ق). مهج الدعوات، قم، انتشارات دار الذخائر.
- [۱۰] شیخ صدوق، محمد بن علی (۱۳۸۵). علل الشرائع، ج ۱، قم، چاپ اول، ۱۳۸۵ ش.
- [۱۱] کلینی، محمد بن یعقوب (۱۳۶۵ش). الکافی، کتاب توحید، دارالکتب الاسلامیه، تهران، چ چهارم باب نوادر، ح ۷.
- [۱۲] شیخ صدوق، محمد بن علی (۱۴۰۵). کمال الدین و تمام النعمه، قم، جامعه مدرسین، ج ۲.
- [۱۳] ابن ابی زینب، محمد بن ابراهیم (۱۳۹۷ق). الغیبه، تهران، مکتبه صدوق.
- [۱۴] صافی گلپایگانی، لطف الله (۱۴۱۹). منتخب الاثر فی الامام الثانی عشر علیه السلام، قم، مؤسسه السیده المعصومه (سلام الله علیها)، ۱۴۱۹ ق. = ۱۳۷۷ ش.
- [۱۵] حویزی، عبدعلی بن جمعه (۱۳۸۳). تفسیر نورالثقلین. مترجم عقیقی، عبدالرحیم، نشر نوید اسلام، قم.
- [۱۶] کارگر، رحیم (۱۳۹۳). مهدویت و سبک زندگی اسلامی در گفتگو با دکتر رحیم کارگر (خرداد ۱۳۹۳)، پایگاه اطلاع رسانی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی (ایسکا).
- [۱۷] نیلی پور، مهدی (۱۳۸۸). خانواده مهدوی، اصفهان: مرغ سلیمان، چاپ سوم.
- [۱۸] طبرسی، ابومنصور احمد بن علی (۱۴۰۳). احتجاج، نشر مرتضی، مشهد مقدس، ۱۴۰۳ق، ج ۲، ص ۳۱۷.
- [۱۹] حویزی، عبدعلی بن جمعه (۱۳۸۳). تفسیر نورالثقلین. مترجم عقیقی، عبدالرحیم، نشر نوید اسلام، قم.
- [۲۰] لشگری، علی اصغر (۱۳۸۲). پادشه خوبان، بی جا، ناشر تأمین، ۱۳۸۲، ص ۳۹.
- [۲۱] نوری، میرزا حسین (۱۴۰۸). مستدرک الوسائل، بیروت، مؤسسه آل البيت، ۱۴۰۸ ق.